

Asia: VN/11019/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maanalaisen verkkoinfrastruktuurin sijaintitiedoista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Millaisia taloudellisia, toiminnallisia, yhteiskunnallisia tai muita vaikutuksia tunnistatte? Miten arvioitte uuden toiminta- ja toteutusmallin tai muut edustamallenne taholle aiheutuvat seuraukset?

Verkkotietojen ilmoitusmenettelyä koskevan järjestelmän kehittäminen on jo aiemman lainsäädännön perusteella aiheuttanut huomattavia kustannuksia. Nyt tehty lakiehdotus aiheuttaa vähintään yhtä suuria, ellei suurempia kustannuksia. Tämän vuoksi ylimääräisiä toiminnallisuuksia, jotka aiheuttavat lähinnä lisäkuluja ilman selvää hyötyä, olisi pyrittävä minimoimaan tarpeettomien kustannusten säästämiseksi. Esimerkiksi lakiehdotukseen sisältyvä näyttöpöytäkirjavelvollisuus ja näytön suorittamisen kuittaus lisäävät hallinnollista taakkaa ja kustannuksia ilman tunnistettuja hyötyjä osapuolille.

2. Miten näette uusien toimijoille asetettujen velvoitteiden, kuten esimerkiksi rekisteröintivelvoitteiden, tiedonantovelvoitteiden, turvallisuusvelvoitteiden ja näyttötoimintavelvoitteiden, toimivuuden edustamanne tahon näkökulmasta?

Verkkotoimijoille asetettavien velvoitteiden osalta on maakaasun osalta huomioitava myös maakaasuasetuksesta (551/2009) tulevat velvoitteet. Maakaasuasetuksen 28 §:n mukaan putkilinjoilla ei saa harjoittaa toimintaa, joka saattaa vahingoittaa maakaasuputkistoa, minkä lisäksi asetuksen 29 §:n mukaan työn suorittajan on ennen maankaivu-, louhinta- ja räjäytystöiden aloittamista saatava työn suorittamiseen lupa putkiston omistajalta tai haltijalta, jos maankaivutöitä tehdään lähempänä kuin 5 metriä putkilinjasta tai louhinta- ja räjäytystöitä enintään 30 metrin etäisyydellä putkilinjasta. Putkiston omistajan tai haltijan on osoitettava ennen työn aloittamista putkiston tarkka sijainti maastossa. Maakaasuasetuksen velvoitteiden mukaisesti Gasgrid valvoo näyttöpyyntöjen mukaiset työt paikan päällä aina, kun työskennellään 5 metriä lähempänä kaasuputkea. Nykyinen käytäntö on siten maakaasuasetuksen perusteella tässä käsiteltävää lakiehdotusta tiukempi.

Tulkitsemme, että lakiehdotuksessa on valittu tietojen keräämisen osalta ns. hajautettu malli, jossa tiedot toimitetaan viranomaiselle pyyntökohtaisesti ja viranominen koostaa vastauksen tiedon pyytäjälle. Pidämme hajautettua mallia lähtökohtaisesti kannatettavana mallina. Mallin haasteena

pidämme kuitenkin sitä, että verkkotoimijan lähettäessä verkkotietoilmoitukset palveluun vastauksessa ei ole mahdollisuutta vaikuttaa sijaintiselvityspyynnön vastaukseen tapauskohtaisesti (esim. ohjeistamalla selvitystyötä tarkemmin). Esimerkiksi monijohtokartan toimittaminen sijaintiselvityksen pyytäjälle ilman ohjeistusta voi johtaa tilanteeseen, jossa suunnitteluun ei saada riittävää pohjatietoa verkostojen vaikutuksista. Mallissa vastuu annettujen tietojen tulkitsemisesta jää tiedon pyytäjälle, mikä ei mielestämme ole määräysten mukaisen rakentamisen ja fyysisen turvallisuuden kannalta paras malli. Tietopyynnöissä tulisi näin ollen mahdollistaa riittävä keskustelu ja ohjeistus tiedon pyytäjän ja luovuttajan välillä.

Velvoite ilmoittaa LVI:lle näyttöjen toteutumisesta edellyttäisi joko manuaalista käsityötä tai rajapintojen kehittämistä järjestelmien välille. Näytöt ja valvonnat voivat kestää tunnista useisiin päiviin tai jopa kuukausiin pitkäkestoissa töissä. Näyttöpyyntö voi johtaa myös kirjalliseen lupaprosessiin maakaasusetuksen 29 §:n nojalla (putkiston omistajan tai haltijan lupa työn aloittamiselle etenkin tilanteessa, jossa vieraita rakenteita sijoitetaan putkiston läheisyyteen tai hankkeessa muutetaan putkiston rakentamisen aikaisia olosuhteita), mikä tulee huomioida näytön toteutumisessa ja sen aikataulussa. Näytön valmistumisen ajankohta ei siten ole yksiselitteisesti määriteltävissä, mikäli näyttö toteutuu vaiheissa tai ajankohta muuttuu. Lakiehdotus tarkoittaisi, että yhden näytön sijaan olisi yhä useammin useita peräkkäisiä, pieniä työvaiheita samassa kohteessa. Viranomaisvalvonnassa tulisikin siten huomioida, seurataanko työn aloitusta vai valmistumista. Koska näytön valmistumista on vaikea määritellä yksiselitteisesti, katsomme, että näyttöpyynnön vastaanottokuittaus olisi riittävä vahvistus verkkotoimijalta.

Verkkotietoilmoituksen toimittamisessa tulisi huomioida myös tilanne, jossa tiedon pyytjä on eri taho kuin työn varsinainen suorittaja. Työn suorittajan yhteystiedot tarvitaan näytön ajankohdasta sopimiseen, minkä vuoksi tietopyynnön tulee sisältää yhteystiedot myös työn suorittajan osalta. Näyttöjen osalta haluamme kiinnittää huomion myös siihen, että näyttöjen toteuttamista viikonloppuisin, iltaisin tai muina aikoina normaalin työajan ulkopuolella ei ole perusteltua vaatia verkkotoimijan omalla kustannuksella ilman erityistä syytä.

Velvollisuus selvittää verkkoinfrastruktuuri ennen kaivamista (5 §): Kiinteistönomistajalla ei välttämättä ole tietoa sallituista toimenpiteistä esimerkiksi kaasuputken kohdalla. Vaikka maanrakennustyöt eivät ulottuisi maan sisään, on selvitys alueen verkkoinfrastruktuurista tehtävä joka tapauksessa, sillä myös pintapuoliset toimenpiteet – kuten tien rakentaminen tai maa-ainesten läjitys – voivat vaarantaa infrastruktuurin. Siten 5 §:n 2 momentin mukainen poikkeus on erittäin riskialtis. Maakaasuputkisto sijaitsee lunastetulla käyttöoikeudella maanomistajan maalla, eikä omistajalla voida olettaa olevan riittävää tietoa putkien sijainnista tai syvyydestä. Verkot voivat olla rakennettu vuosikymmeniä aiemmin, ja kaasuverkkoa sijaitsee myös muun muassa aktiivisissa louhoksissa ja turvesoilla. Turvallisuuden takaamiseksi 2. momentti tulee poistaa tai muokata olennaisesti riskien välttämiseksi.

Lakiehdotuksessa tai muussa lainsäädännössä ei ole yksiselitteistä määritelmää kriittisestä maakaasuinfrastruktuurista. Selkeämpi ja täsmällisempi määritelmä helpottaisi lain soveltamista sekä verkonhaltijan ilmoitus- ja arviointivelvollisuuden tulkintaa.

3. Miten 26 §:n verkkotietojärjestelmän luokat toimivat näkökulmastanne ja ovatko esitetyt verkkotietojärjestelmien tietoturva vaatimukset riittävän kattavat?

-

4. Miten näette sähköisen tietopisteen rahoituksen ja toimialoilta perittävät maksut nyt ja tulevaisuudessa?

-

5. Miten arvioitte verkkotietokyselyn määräajat sekä verkkotoimijalle asetetun määräajan ilmoittaa verkkotietokyselyssä pyydetty tiedot Liikenne- ja viestintäviraston tietopisteeseen?

Palvelun käyttöönotto vuoden 2029 aikana ei aiheuta Gasgridin näkökulmasta aikatauluhaasteita. Nykyisen järjestelmän muutoksiin ja rajapintojen toteuttamiseen tarvitaan aikaa noin vuosi. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että palvelun toiminnan kuvaus ja yksityiskohtaiset määrittelyt ovat hyvissä ajoin käytettävissä, aiempaa laadukkaammat, eikä ne saa muuttua toteutuksen aikana. Hajautetun mallin ja näyttöjen testaus on aiempaa laajempi ja vaativampi vaihe ja siihen on oltava riittävästi aikaa ja viranomaisjärjestelmän toimittajalta on saatava kehittämiseen tukea.

Verkkotietojen ilmoittamisen osalta kolmen päivän ilmoitusaika ei ole riittävä määräaika erityisesti tilanteissa, joissa aikajaksoon sisältyy pyhäpäivä tai viikonloppu. Määräajan tulisi lakitekstissä olla vähintään kolme arkipäivää, jotta se vastaa käytännön työolosuhteita eikä heikennä turvallista työn suorittamista.

Vireillepanon aikarajojen osalta ehdotettu 20 päivän ennakointivelvoite on mielestämme kohtuuttoman pitkä. Nykyisen käytännön mukaan tietopyyntö tehdään tyypillisesti viikon sisällä ja vähintään 3 arkipäivää aiemmin. Mikäli aika määritellään liian pitkäksi, riskinä on luvattomien kaivuiden lisääntyminen, kun työmaata ei haluta keskeyttää viikoiksi.

Myöskään 40 päivää ennen tehty pyyntö ei välttämättä ole tarkoituksenmukainen, mikäli työn edellyttämää kaasuputken haltijan tai omistajan kirjallista lausuntoa ei ole haettu ajoissa (maakaasuasetuksen 29 §). Lausunnon toimittaminen kestää keskimäärin kaksi kuukautta, mikä tarkoittaa sitä, että lausuntoa ei ehtisi antaa 40 päivän aikana. Verkonhaltijan vaatimukset voivat vaikuttaa putken lähellä tehtävän hankkeen suunnitteluun ja siten viivästyttää sen aloitusta. Tämän vuoksi katsomme, että aikarajoissa tulisi olla suurempaa joustavuutta.

Lakiehdotuksen 5 §:n 3 momentin mukaan 20 päivän vähimmäisaikaa ei tarvitse noudattaa, jos työ on painavasta syystä aloitettava viivytyksettä. Poikkeuksen osalta tulisi määritellä, miten näyttöjen saaminen työmaalle tällaisissa tilanteissa varmistetaan. Viivytyksettä aloitettavaa työtäkään ei turvallisuussyistä tulisi voida aloittaa ilman verkkoselvityksen tekoa ja näyttöjen / valvontojen toteutumista.

6. Miten arvioitte verkkoinfrastruktuurin sijaintitietojen käsittelyn kokonaisturvallisuutta ja uusien turvallisuusvaatimusten riittävyyttä ja kattavuutta?

Gasgrid Finlandilla henkilöturvallisuusselvitykset tehdään jo nykyisin, eikä ehdotettu sääntely näin ollen luo uutta velvoitetta. On kuitenkin huomioitava, että vaatimusten lisääntyessä myös turvallisuusselvitysten käsittely ruuhkautuu, mikä voi vaikeuttaa muiden toimijoiden aikatauluja.

7. Muita huomioita tai kommentteja hallituksen esityksestä?

Lakiluonnoksessa ei ole selkeästi määritelty, selvittääkö LVI tapaukset, joissa verkkoinfrastruktuurin sijaintia ei ole selvitetty. Lisäksi on epäselvää, tarjotaanko palveluun toiminto, jonka avulla verkkotoimija voi ilmoittaa omalla infrastruktuurialueellaan havaitut luvattomat toimenpiteet. Tämän toiminnallisuuden täsmentäminen olisi tärkeää valvonnan ja turvallisuuden kannalta.

Lakiin tulisi myös täsmentää, että ilmoitukset vahinkotilanteista tulee aina ilmoittaa myös verkkotoimijalle.

Pyhäranta Meri-Katriina
Gasgrid Finland Oy